

De Heer A. GOFFART
Directeur Stedenbouw - B.R.O.H.
Gemachtigd ambtenaar
Ministerie van het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest
CCN-Vooruitgangstraat 80-bus 1
1035 Brussel

U/ref. : 04/PFU/172376
O/ref. : GM/BXL2.443/s.391
Bijlage : 1 dossier

Brussel,

Mijnheer de Directeur,

Betreft : BRUSSEL. Koninklijke Muntchouwborg. Restauratie van het 3^e en 4^e balkon en de pseudo-loges van de spektakelzaal. Unieke vergunning. Eensluidend advies.
Dossier behandeld door Fr. Timmermans en S. De Bruycker (DU) en G. Conde-Reis (DML)

In antwoord op uw brief van 12 april 2006, ontvangen op 19 april 2006, hebben wij de eer u te melden dat onze Commissie tijdens haar vergadering van 10 mei 2006 over hoger vermelde aanvraag een gunstig eensluidend advies onder voorbehoud heeft uitgebracht.

De globale restauratie van de spektakelzaal is opgesplitst in fasen omwille van het intensief gebruik van de zaal. De werken kunnen alleen uitgevoerd worden in juli en eerste helft augustus. De huidige aanvraag betreft het 3^e en 4^e balkon en de pseudo-loges. Het lastenboek is gebaseerd op de voorstudies die reeds in het kader van de eerder uitgevoerde fasen, waarover de Commissie eveneens geraadpleegd werd, voorgelegd werden.

Algemeen genomen betreft het hier een goed bestudeerd dossier dat de nodige garanties biedt op een verantwoorde restauratie. De Commissie brengt dan ook gunstig advies uit onder voorbehoud van onderstaande bemerkingen over het lastenboek.

Artikel 5: Algemene reiniging en nazicht

- De DMS merkt in haar technische nota op dat een veralgemeende reiniging met white spirit of ossengal, zoals voorzien is in het bestek, de glacislaag van lijnolie niet mag aantasten. Noch white spirit noch een neutraal detergent lossen lijnolie op. De glacis-lagen lopen dus geen enkel gevaar bij het gebruik van laatstgenoemde reinigingsproducten. Anderzijds vraagt de KCML het gebruik van ossengal als reinigingsmiddel te vermijden.

- Het bestek maakt inzake de reiniging geen onderscheid tussen de vergulde en gepolychromeerde delen, hetgeen noodzakelijk is. Uit het vooronderzoek blijkt immers dat de beste methode voor de

vergulde zones een reiniging met white spirit is, en voor de polychrome delen met een neutraal detergent (varzapon max. 2%) en zuiver water voor het naspoeien. De Commissie vraagt de aanbevelingen uit de voorstudie dan ook strikt te volgen.

- De DML stelt voor om een glaxis van lijnolie aan te brengen op de herschilderde delen en microkristallijne was op de geconserveerde delen. Dit betekent een onnodige complicatie, die bovendien visueel storend kan werken omwille van het verschillend glanseffect. De Commissie vraagt om als eindlaag te kiezen voor de (reversibele) microkristallijne was op alle onderdelen.

Artikel 9: Het retoucheren van de lacunes in de verguldingen met bladgoud

- Dit artikel vermeldt alleen de mogelijkheid tot het aanvullen van de lacunes met nieuw bladgoud. De Commissie raadt aan voor de kleinere lacunes de voorkeur te geven aan discretere retoucheermethodes, zoals goudpoeder in microkristallijne was (of in Arabische gom).

- Hetzelfde artikel vermeldt het gebruik van carton pierre voor het opvullen van de lacunes. Voor de decoraties in gips is dit geenszins aangewezen (noch mogelijk?). De Commissie pleit hier voor een meer traditionele opvulling met gesso sottile, polyvinylacetaat en methylhydroxyethylcellulose aan 2% in water of een mengsel van champagnekrijt of kaolin en collageelijm (6%) in water, waarop een onderschildering in goudoker wordt aangebracht (cf. het origineel). Daarop kan dan voor de grotere lacunes goudblad op mixtion gelegd worden en een patina op basis van microkristallijne was (met een weinig groene aarde en omber).

Artikel 10 : "Dorure à l'effet"

De KCML onderschrijft de opmerking van de DML om de "dorure à l'effet" eventueel uit te stellen tot een latere fase, wegens de moeilijkheidsgraad van een dergelijke uitvoering. Dit werk mag, gezien de tijdsdruk, in geen geval overhaast worden uitgevoerd.

Artikel 12: Lacunes in het schilderwerk

Algemeen genomen is dit artikel onvoldoende gedetailleerd.

Voor het retoucheren van kleine lacunes in de gepolychromeerde delen wordt olieverf voorzien, op een tussenlaag van Paraloid. Het gebruik van olieverf is hier niet aangewezen wegens technische moeilijkheden en nadonkering in de loop der jaren. De Commissie vraagt de lacunes dan ook te retoucheren met kleurechte acrylaatverf (zoals de Winsor & Newton Finity), waarbij het glanseffect kan bekomen worden met plexigum P26 aan 2% in white spirit. Voor kleinere lacunes en slijtageplekken, bijvoorbeeld op de vrij te leggen cartouches met de vergulde namen van componisten op een groene marmerimitatie, volstaat het gebruik van een kleurvaste aquarelverf, aangebracht in aangepaste technieken (inpunten, lazeren, tratteggio e.a.).

Artikel 13: Vrijleggen van medaillons

De KCML onderschrijft het voorstel voor het behoud en het vrijleggen van de componistennamen die historisch gezien overeenstemmen met de rest van de decoratie. Indien zich twijfelgevallen zouden voordoen, moet het advies van de DML en de KCML worden ingewonnen.

Artikel 20 : Reconstructie van het verdwenen doek van het vierde balkon

De Commissie kan akkoord gaan met het principe van een reconstructie van verdwenen decoratieve elementen op voorwaarde dat ze voldoende gedocumenteerd kunnen worden. Het dossier is echter te vaag voor wat dit punt betreft : enerzijds is het niet duidelijk om welke elementen het precies gaat, anderzijds zijn de iconografische bronnen die men aanhaalt niet aan het dossier toegevoegd. Dit punt dient dan ook met voornoemde gegevens worden aangevuld. Deze bijkomende informatie moet aan de DML en de KCML worden overgemaakt op het ogenblik dat

de proefstrook ter goedkeuring aan de vertegenwoordigers van deze beide instanties zal worden voorgelegd.

Met de meeste hoogachting,

G. MEYFROOTS
Adjunct-secretaris

J. DEGRYSE
Voorzitter

kopie : D.M.L. – BROH (Dhr. Conde-Reis)